

Баршчэўскага: “Не вечна будзе панаваць гэтая глухая, халодная і невыносная зіма. Сонца павярнулася на лета, а з поўдня прыйдзе да нас жаданая вясна, і аголеныя шкілеты дрэў апрануцца ў лісце, лугі ў кветкі, і рэкі, скінуўшы аковы, паплывуць вольна ў зялёных берагах” [1, с. 81]. Багацце эпітэтаў і метафар вызначае мову лістоў, і гэта ўдалося захаваць у перакладзе.

Перадаючы каларыт арыгіналу, В.У. Таранеўскі захоўвае і ў беларускамоўным тэксце сінтаксічныя асаблівасці польскамоўнага тэксту, у якім аўтар звяртаецца да Юліі Корсак: “Па загадзе Пані я называю яе імем сястры...” [1, с. 11]. З той мэтай перакладчык ужывае многа паланізмаў: “пекная, мамуня-дабрадзеяка, зычэнні” і інш.

Спадчына В.У. Таранеўскага багатая, яна адкрывае новыя магчымасці для даследчыкаў гісторыі літаратуры і вучыць беражліва, сумленна і старанна захоўваць нацыянальныя багацці, прафесійна і аддана займацца навукай.

1. Баршчэўскі, Я. Лісты да Юліі: Письмы, вершы, баллады / Я. Баршчэўскі ; укладанне, пераклад з польскай мовы В. У. Таранеўскага ; літаратурная апрацоўка вершаў і балад А. М. Канпелькі ; падрыхтоўка польскага тэксту да друку С. М. Якаўлева. – Віцебск : Выдавецтва УА “ВДУ імя П.М. Машэрава”, 2004. – 111 с.
2. Пачобут-Адлянцікі, Я. Запіскі і дыярыш / Я. У. Пачобут-Адлянцікі ; пераклад з польскай мовы, прадмова і каментарый В. Таранеўскага // Польшча. – 2008. – № 11. – С. 99–101.

УСПАМІНЫ ПРА ВІКТАРА УЛАДЗІМІРАВІЧА ТАРАНЕЎСКАГА

Вікторыя Дашкевіч, уласны карэспандэнт па Віцебскай вобласці газеты «Беларускі час», выпускніца 1996 г.

Будзем шчырымі, старажытная беларуская літаратура – не самы цікавы прадмет. Для таго, каб чытаць летапісы, жыцці і хаджэнні патрэбны асаблівы склад характару. Для таго, каб заахвоціць да гэтага іншых – асаблівы ўдвая. Дысцыпліну на мяжы гісторыі і літаратуры на маім курсе выкладаў Віктар Уладзіміравіч Таранеўскі.

І ахвотныя да няпростай навукі былі. У 1990-я інтэрнэтам мы яшчэ не карысталіся. А ў чытальнай зале бібліятэкі было па 2 – 3 экзэмпляры абавязковых для прачытання твораў на курс у амаль 100 чалавек. За імі становіліся ў чаргу, іх змест канспектавалі. Хаця, што было б прасцей – дэлегіраваць аднаго «чытача», які потым пераказаў бы няхітры змест іншым. Часам думаю, што асоба выкладчыка іграла не апошнюю ролю ў імкненні выканаць яго патрабаванні.

Няспешны і спакойны, як абраная ім для вывучэння эпоха, ён ніколі не павышаў голас. А калі чуў на занятках ці экзаменах чарговы «ляп», усміхаўся, па-змоўніцку падмігваў астатнім і нязменна пытаўся: «Праўда?». Вобраз дапаўняла падабенства са Скарынам. Да гэтага часу не ведаю, свядома ён да гэтага падабенства імкнуўся, ці так здарылася выпадкова.

Віктар Уладзіміравіч быў прызначаны куратарам нашай групы, год апекаваў нас. І гэта таксама рабіў у сваёй манеры: без лішніх эмоцый і неразумных патрабаванняў. Ён быў куратарам такім жа, як і выкладчыкам – ненадакучлівым. Але пры гэтым усё рабілася згодна з яго планам. І тое, што план у яго быў, разумееш толькі зараз, калі мінуў час. Тады, у студэнцтве, здавалася, што гэта мы самі такія разумныя і дасканалыя: і старажытную літаратуру чытаем, і выконваем усё, што павінна рабіцца ў студэнцкай групе.

На пасадзе намесніка дэкана ён быў такім жа стрыманым, нешматслоўным, падкрэслена акуратным. Неяк у сценгазеце давалі выкладчыкам «імёны», скарыстоўваючы назвы твораў сусветнай і беларускай літаратуры. Віктара Уладзіміравіча назвалі «Ценем консула». Тады здавалася, што гэта – надзіва трапная прыдумка. І толькі цяпер, пасталеўшы, разумееш: ён ніколі не быў ценем. Гэта была неардынарная і яркая асоба, з якой пашчасціла сустрэцца ў жыцці. Дзякуй за гэта лёсу.

Вольга Васільеўна Кісель, настаўнік беларускай мовы і літаратуры сярэдняй школы № 46 імя І. Х. Баграмяна, выпускніца 1996 г.

Студэнцкія гады – шчаслівы і незабыўны час. Юнацтва, сябры, вучоба... І, канешне, любімыя выкладчыкі. Адзін з іх – Віктар Уладзіміравіч Таранеўскі. Так склаўся лёс, што апошнія гады ён быў маім суседам. Заўсёды прыемна было прыпыніцца, паразмаўляць, абмеркаваць настаўніцкую працу, успомніць мінулыя часы.

Памятаю першую лекцыю па старажытнай літаратуры. Віктар Уладзіміравіч расказваў так захапляльна, што творы, напісаныя некалькі стагоддзяў назад, становіліся цікавымі, а аўтары, якія іх

напісалі, паўставалі жывымі. Яго прадмет хацелася ведаць, летапісы і хронікі чытаць. На занятках адкрываўся непаўторны і багаты свет старажытнай літаратуры.

Запомніліся лекцыі, прысвечаныя Францыску Скарыне. Ды і знешне Таранеўскі і Скарына былі падобныя. Калі я раскажваю вучням пра нашага першадрукара, то ўзгадваю аповед свайго выкладчыка, успамінаю, як ён пра яго раскажваў. За радкамі “Францыск Скарына – першадрукар і асветнік”, стаяў цікавы і непрадказальны жыццёвы лёс. Лёс чалавека, які змяніў свет. Віктар Уладзіміравіч таксама змяняў свет. І праз свае творы, праз нас, яго былых студэнтаў, змяняе і зараз.

Ганна Аляксандраўна Гладкова, кандыдат філалагічных навук, дацэнт, дацэнт кафедры літаратуры ВДУ імя П.М. Машэрава, выпускніца 2000 г.

Я пазнаёмілася з В.У.Таранеўскім у далёкім 1995 годзе, калі паступіла вучыцца на першы курс факультэта беларускай філалогіі і гісторыі. Віктар Уладзіміравіч чытаў нам курс беларускай старажытнай літаратуры. Быў надзвычай сур’ёзным, вытрыманым выкладчыкам, не шматслоўным, але канкрэтным. Выкладаў курс не па напісанаму, гаварыў сам, толькі часам заглядаючы ў паперы. Адчувалася, што выкладчык дасведчаны, выдатна ведае матэрыял і сам любіць гісторыю і старажытную беларускую літаратуру. Нават знешне мы знаходзілі падабенства нашага выкладчыка са Скарынам, выява якога вядомая па гравюрах: высокі лоб, доўгія валасы, прадаўгаваты твар, сур’ёзны погляд вачэй.

Віктар Уладзіміравіч быў выдатным знаўцам старажытнай літаратуры, сфера яго навуковых пошукаў – літаратурныя набыткі XVI-XVII стагоддзяў, у прыватнасці, дыярыўшы, гісторыка-мемуарная літаратура XVI-XVII стагоддзяў. В.У.Таранеўскі ведаў польскую мову, перакладаў з яе, ён быў першым, каму я паказала свае спробы перакладаў польскамоўных мемуараў І.Быкоўскага, над літаратурнай спрадчынай якога працавала ў межах кандыдацкай дысертацыі. І Віктар Уладзіміравіч не адклаў мой матэрыял убок, не сказаў, што няма часу, ён адразу пачаў чытаць і праз некалькі дзён вярнуў мне пераклад са сваімі праўкамі і рэкамендацыямі. Я магу сказаць, што мой навуковы шлях адбыўся толькі з лёгкай рукі майго шанюўнага выкладчыка. І я заўсёды пра гэта памятаю.

З Віктарам Уладзіміравічам мне пашчасціла працаваць на кафедры беларускай літаратуры некалькі гадоў. У калектыве калег ён вылучаўся спакойнай, разумнай пазіцыяй па рабочых пытаннях, быў чалавекам строгіх правіл, але ніколі не павышаў голас, трымаў эмоцыі пад уладай розуму, быў надзейным у любой справе, за што меў павагу калег і студэнтаў.

Памятаю, як Віктар Уладзіміравіч гуляў у шахматы, калі выпадаў вольны час, як распавядаў пра будзённыя справы, умеў з гумарам зняць напружанасць любой сітуацыі. Ён не меў высокіх узнагарод, не стаў кандыдатам ці доктарам навук, бо не імкнуўся да прызнання, аднак бясспрэчна тое, што ён быў прафесіяналам у сваёй справе, дасведчаным у самых складаных пытаннях медыявістыкі, Чалавекам з вялікай літары, надзейным, справядлівым і шляхетным.

А гэта, мне думаецца, даражэй за любыя адзнакі і ўзнагароды.

Яўген Аляксандравіч Грэбень, кандыдат гістарычных навук, дацэнт, загадчык кафедры сацыяльна-гуманітарных дысцыплін Беларускага дзяржаўнага аграрнага тэхнічнага ўніверсітэта, выпускнік 2000 г.

Цяжка ацэньваць чалавека, якога ты лічыў дасканалым узорам...

З Віктарам Уладзіміравічам Таранеўскім мы пазнаёміліся падчас вывучэння старажытнабеларускай літаратуры на 1 курсе. І імгненна былі ачараваны ім. Не сакрэт, што выкладчыкі атрымліваюць крытычныя водгукі студэнтаў. Кожнаму штосьці не падабаецца ў канкрэтным чалавеку, і гэта натуральна. Але ж, мне не даводзілася чуць крытыку з боку аднакурснікаў у адрас Віктара Уладзіміравіча.

І гэта зразумела чаму. Сярэднявечныя часы проста ажывалі, матэрыялізаваліся падчас яго лекцый. Нават тыя, каму не вельмі было цікава разбірацца ў хітраспляценнях старажытнай літаратуры, і тыя зацікалілі і зачаравана слухалі. І было што слухаць. Сівая даўніна натуральна паўставала ў аўдыторыі. Мала хто ведае, што Віктар Уладзіміравіч быў перакладчыкам шэрагу мемуараў беларускіх шляхціцаў XVII стагоддзя. І гэтыя яго пераклады, якія, на вялікі жаль, да сённяшняга часу асобным выданнем не апублікаваныя, моцна ўражвалі як студэнтаў-філолагаў, так і тых, хто вучыўся на гістарычнай спецыяльнасці. Бо перакласці першакрыніцу, каб яна чыталася з асалодай, гэта трэба мець талент! А яшчэ большы талент, каласальная харызма патрэбны, каб зацікавіць сваім захапленнем моладзь, студэнтаў малодшых курсаў. І Віктар Таранеўскі валодаў такім талентам!

А як падабаўся студэнтам знешні выгляд Віктара Уладзіміравіча! Усе параўноўвалі яго (вусы, доўгія валасы, разумны позірк, які пранізваў наскрозь) з партрэтамі Францыска Скарыны. Мала таго, што яны былі падобныя знешне. Яны – тытан Адраджэння, першадрукар беларусаў, і сціплы выкладчык правінцыйнага ўніверсітэта – рабілі адну і тую ж справу з інтэрвалам ў палову тысячагоддзя: абуджаць людзей, выхоўваць сапраўдных беларусаў, патрыётаў сваёй Бацькаўшчыны.

Праз некалькі дзесяцігоддзяў, ацэньваючы сваё мінулае, сваю студэнцкую маладосць, я шчыра дзякую Богу, што на маім шляху сустрэўся гэты Чалавек, гэты Выкладчык. З гонарам раскажваю сыну, што я меў шчасце пісаць курсавую па старабеларускай літаратуры пад кіраўніцтвам Віктара Уладзіміравіча. Адзінае, за што магу сябе даракаць, гэта за то, што так мала (у параўнанні з вечнасцю) пагаварыў з гэтым сапраўдным Чалавекам.

Дзяніс Валер’евіч Юрчак, кандыдат гістарычных навук, дацэнт, галоўны спецыяліст упраўлення культуры Віцебскага абласнога выканаўчага камітэта, выпускнік 2003 г.

Віктар Уладзіміравіч быў даволі яркай і знакавай асобай для студэнтаў факультэта. Вельмі часта ён быў героем студэнцкіх жартаў з-за сваёй яскравай знешнасці. Асабліва кідалася ў вочы яго знешняе падабенства з эталонным вобразам усходнеславянскага першадрукара Францыска Скарыны. У першую чаргу да такіх высноў падштурхоўвалі прычоска і вусы. Якія разам з агульным выглядам стваралі несумненнае падабенства. Таму гэтыя жарты выходзілі нават на ўніверсітэцкую сцэну. Жартавалі і ў больш вузкім фармаце. Адночы скарысталіся тым, што ў 622 аўдыторыі віселі графічныя партрэты выбітных дзеячаў айчынай гісторыі. Сярод іх быў і Скарына. Прычым усе партрэты былі падпісаны. Мы не стрымаліся. Каюся, менавіта я часта быў ініцыятарам падобных жартаў. І на гэта раз я таксама прыклаў руку. Мы замест імя першадрукара павесілі паверх паперу з надпісам “В. У. Таранеўскі”. І гэты новы этыкетаж пратрымаўся даволі доўга, покуль хтосьці з выкладчыкаў не заўважыў. А студэнты доўга радаліся жарту.

Увогуле В. У. Таранеўскага студэнты любілі і паважалі. Падабалася яго ні з кім не параўнальная манера весці лекцыі, каларытная мова. Дарэчы менавіта гэтая мова прывяла да таго, што дыярыуш Я. У. Пачобута-Адлянцкага (у перакладзе Віктара Уладзіміравіча) я чытаў як сапраўдны баявік. Перакладчык бліскуча здолеў перадаць мову і тэмперамент аўтара.

Прыгадваецца і экзамен па старажытнай беларускай літаратуры, які мы здавалі менавіта В. У. Таранеўскаму. Я зайшоў, выцягнуў білет, мне ён паказаўся вельмі нецікавым. Я быў добра гатовы да гэтага экзамену, яле тыя пытанні (штосьці пра Жыццё Еўфрасінні Полацкай і палемічную рэлігійную літаратуру) не давалі магчымасць ўзгадаць цытаты, прывесці яркія факты і г.д. Я з незадаволеным выглядам паглядзеў на выкладчыка і ўбачыў, што ён не кантралюе мяне позіркам. Тут жа паклаў білет, ухапіў іншы на другім баку стала і пайшоў рыхтавацца. Калі ж я ўбачыў білет, мяне чакаў не самы прыемны сюрпрыз: ізноў Жыццё прападобнай, але толькі іншы аспект, і ў дадатак адзін з пісьменнікаў-палемістаў. Атрымалася, як кажуць, “шыла на мыла”. Яўна, быў не мой дзень. Хаця адказаў выдатна, але ж мог і лепш, толькі іншыя пытанні.

Яшчэ адзін каларытны выпадак быў, калі знаёмыя з наступнага курса (1999 год набору) здавалі залік П. М. Падгурскаму па курсу “Дапаможныя гістарычныя дысцыпліны”. Хлопец не змог адказаць на простае дадатковае пытанне: калі склалася беларуская нацыя. Яму выкладчык параіў пайсці пачытаць у бібліятэку. Студэнт хутка пабег у бібліятэку, акурат перад намі сустрэў у калідоры Віктара Уладзіміравіча і хутка спытаўся: “Віктар Уладзіміравіч, калі склалася беларуская нацыя?” Той паглядзеў на яго, спакойна сказаў: “Яна яшчэ не склалася” і пайшоў далей. Хлопец разгублена завіс пад гучны студэнцкі рогат.

Юрась Каласоўскі, настаўнік беларускай мовы і літаратуры Магілёўскай гарадской гімназіі №1, «Настаўнік года Магілёўскай вобласці – 2014», выпускнік 2006 г.

Віктар Уладзіміравіч Таранеўскі... Думаю, не толькі мне, але і многім з тых, каму давалося вучыцца ў гэтага таленавітага выкладчыка, хочацца назваць яго “наш Скарына”... І не толькі за пэўнае знешняе падабенства, якое, мяркую, дазволіла б Віктару Уладзіміравічу паспяхова сыграць не адну ролю нашага першадрукара ў тэатры ці ў кіно.

Віктар Уладзіміравіч, працуючы на кафедры беларускай літаратуры, не проста раскажваў нам пра таго ці іншага пісьменніка ці літаратурны напрамак. Найперш спадар Віктар дазваляў нам пачуць і адчуць, як гучаць на сучаснай беларускай літаратурнай мове сярэднявечныя беларускія летапісы і хронікі, перакладчыкам многіх з якіх ён і з’яўляўся.

Канечне, тут нельга не згадаць і пераствораныя ім “Лісты да Юліі” нашага выдатнага земляка Яна Баршчэўскага – гімн сапраўднаму каханню і тым узнёслым, а часам і трагічным перажыванням, што яму спадарожнічаюць...

Асабіста мяне моцна ўразіла тое, што Віктар Уладзіміравіч, ураджэнец Гродзеншчыны і выкладчык Віцебскага дзяржаўнага ўніверсітэта, пераклаў на беларускую мову летапіс майго роднага горада – “Магілёўскую хроніку”. Не будзе перабольшваннем сказаць, што менавіта гэтая праца Віктара Уладзіміравіча павысіла маю цікаўнасць да гісторыі роднага горада, што праз гады ўвасобілася ў даследчых работах па тапаніміцы Магілёва, па гісторыі назваў вуліц горада на Дняпры. Акрамя таго, цудоўнае веданне Віктарам Уладзіміравічам польскай мовы паспрыяла і маёй цікавасці да яе вывучэння – і ўжо праз пэўны час я сам не толькі пачаў свабодна размаўляць па-польску, але і перакладаць на беларускую мову вершы польскіх паэтаў.

Нездарма кажуць, што таленавіты выкладчык працягваецца ў сваіх вучнях. Упэўнены, што сваёй выкладчыцкай, даследчыцкай і перакладчыцкай дзейнасцю Віктар Уладзіміравіч пакінуў не проста годны след на зямлі, а знайшоў працяг у сваіх удзячных студэнтах! Таму памяць пра яго – жывая.

Сяргей Шчалкуноў, выпускнік 2007 г.

Vanitas vanitatum et omnia vanitas

Ніхто, упэўнены, не будзе спрачацца, што студэнцкія гады – самыя лепшыя. Гэта значна больш, чым проста лекцыі, семінары і экзамены. Менавіта ў студэнцтве перажываеш першае сапраўднае каханне, знаходзіш сапраўдных сяброў, пачынаеш захапляцца тым, што цікава табе, а не тым, што навязваюць твае школьныя настаўнікі (у мяне было так).

Безумоўна, мы абмяркоўвалі выкладчыкаў: кагосьці – больш, кагосьці – менш, “нецікавых” – толькі адзін раз (былі і такія). Імя Віктара Уладзіміравіча Таранеўскага не сыходзіла з вуснаў кожнага студэнта.

Першае знаёмства з выкладчыкам было завочным. Старшакурснікі папярэдзвалі: убачыце чалавека, які падобны да Скарыны (каторы першадрукар), – гэта і ёсць Віктар Уладзіміравіч. І сапраўды!

Запомніўся і фірмовы стыль В.У. Таранеўскага: кашуля, пажадана белая, зверху – безрукаўка або кардыган, штаны – класічныя, чорныя, абутак – таксама класіка, дарагія туфлі, акуратныя, бліскучыя або проста начышчаныя. Дадайце да гэтага “карэ Скарыны”, вусы, абавязкова кнігу пад пахай... І перад вамі – мой любімы выкладчык ФБФК ВДУ Таранеўскі Віктар Уладзіміравіч, які веў заняткі па міфалогіі і старажытнабеларускай літаратуры.

За час вучобы я не памятаю, каб ён хаця б раз павысіў голас на моладзь. Ні разу. Але яго аўтарытэту хапала проста адным словам ці нават позіркам “абсадзіць” недарэчлівага студэнта. Выкладчык не раз гаварыў нам, студэнтам, што добра, калі хоць палова з нас будуць працаваць па спецыяльнасці (Божа, як жа праўдзіва). Вучыў нас, каб мы бралі ад жыцця ўсё толькі найлепшае, у тым ліку і ад вучобы. Гэта ад яго я ўпершыню пачуў анекдот пра беларуса, які трапіў на цвік і думае, што так і трэба. Гэта Віктар Уладзіміравіч лічыў Біблію галоўнай кнігай чалавецтва і застаўляў нас завучваць 10 заповедзяў. *Vanitas vanitatum et omnia vanitas*, цытаваў з той жа Бібліі цара Саламона, у тую ж секунду перакладаў гэты выраз (чамусьці па-расейску: “суета сует и все суета”). І так гаварыў пра наша жыццё. Ужо на апошнім курсе, калі я ў яго пісаў дыпломную працу па тэме барочнай літаратуры Беларусі, у мяне была магчымасць заставацца тэт-а-тэт. І ў працэсе падрыхтоўкі дыплама да задачы мог пачуць ад спадара Таранеўскага шмат розных гісторый з жыцця, меркаванняў наконт той ці іншай сітуацыі. І гэта было для мяне найлепшым досведам, чым уся вучоба за пяць гадоў.

Знешне спакойны, але ўнутры перажывальны – гэта “барочны” выкладчык: ускладненаць і ўзнёслаць думкі – тое, што адрознівала яго ад астатніх.

З задавальненнем паслухаў бы яго лекцыі і зараз, а пасля падышоў і паціснуў бы яму руку: “Дзякуй, Віктар Уладзіміравіч, за студэнцтва... і жыццёвыя парады”.

**Рэдактар удзячны за спрыянне ў зборы ўспамінаў і падрыхтоўцы іх да друку
Алесь Дуброўскай, Вікторыі Чакушцы, к.ф.н. Таццяне Дубоўскай.**